

Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Denetim Odaklarına İlişkin Algıları

The Perceptions of Music Department Students Towards Their Locus of Control

Efe AKBULUT

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Denizli-TÜRKİYE

ÖZET

Denetim odağı, bireylerin kendi davranışları hakkındaki yargıdır. Bireyin, olayların ve durumların kendi davranışlarından kaynaklandığına ilişkin inancı içsel denetim, kendi davranışlarından bağımsız geliştiğine ilişkin inancı ise dışsal denetim olarak tanımlanmaktadır. Bugüne değin denetim odağı ve müzik eğitimi alanına ilişkin herhangi bir araştırmanın bulunmaması eksiklik olarak görülmektedir. Araştırmada, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin sahip oldukları denetim odakları (içsel-dışsal), ayrıca, cinsiyet ve sınıf değişkenleri açısından öğrencilerin denetim odaklarına ilişkin algılarının saptanması amaçlanmıştır. Araştırma, betimsel bir çalışma olup, 2005 – 2006 öğretim yılında Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında öğrenim gören 1. sınıftan 88 ve 4. sınıftan 73 olmak üzere toplam 161 öğrenci katılmıştır. Veriler, anket aracılığı ile toplanmış ve istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. Bulgulardan, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin yüksek düzeyde içsel denetim odağına sahip oldukları saptanmıştır. Ayrıca, cinsiyetleri açısından denetim odağını öngörmede anlamlı bir farklılaşma görülmüş, kızların erkeklere oranla daha içsel denetim odaklı oldukları görülmüştür. Sınıf düzeyleri açısından anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Denetim Odağı, Müzik Öğrencileri Denetim Odağı, Müzik Eğitimi.

ABSTRACT

The locus of control is an interpretation made by individual about their experiences they have. The internal locus of control is referred to the belief that the behaviours of the individual derives from inner forces, and the external locus of control is referred to the belief that the behaviours of the individual derives from external forces. We have not

come across any study regarding locus of control and music education so far. In this study, we aim at finding out the locus of control (internal – external) of music department students, and the relationship between their perceptions towards locus of control and selected characteristics including gender and class level. The study is a descriptive study and the participants are 88 first year and 73 fourth year students in the music department of faculty of education. The data were collected through a questionnaire, and were assessed statistically. Our findings show that music department students have a high level internal locus of control. In addition, in terms of gender, female students have a higher internal locus of control than male students and the difference is statistically significant. The difference between the levels of students is not significant.

Key Words: Locus of control, locus of control of music students, music education.

1.Giriş

Son yıllarda, bireysel farklılıklar kavramı ile ilgili çalışmalarda artış gözlenmektedir. Aynı eğitim ortamındaki öğrencilerin zeka, yaş, güdülenme, algı, bellek, muhakeme, dikkat, hayal etme gibi bireysel özellik farklılıklarının nasıl ve hangi düzeyde olduğunun bilinmesi, beraberinde öğrenme-öğretme ortam ve süreçlerinin yeniden düzenlenmesini gerektirmektedir. Yeniden düzenlenecek bu süreçler, öğrenci ve öğretmen açısından daha etkili ve verimli olacaktır.

Bu bölümde, eğitim süreçlerinde etkili olan, başarı ve performansı etkileyen, psikolojide bireysel farklılık özelliklerinden denetim odağı kavramı betimlenecektir. Ayrıca, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin sahip oldukları denetim odakları üzerinde durulacaktır.

Birey, gelişim sürecindeki gösterdiği davranışların ne gibi sonuçlar doğuracağını, bu sonuçlardan hangilerinin kendi davranışlarına bağlı, hangilerinin ise kendi davranışlarından bağımsız geliştiği konusunda beklentiler geliştirir. Bu beklentiler, kişinin yaşamayı umduğu olumlu ya da olumsuz olayların sonucundaki ödül veya cezalardır. Rotter, (1966) ödül ve cezaların kişi tarafından mı yoksa kişinin dışındaki birtakım güçler tarafından mı denetlendiğine ilişkin beklentilerini “denetim odağı” olarak tanımlar.

Denetim odağı, Rotter'in Sosyal Öğrenme Kuramı'nın yapı taşıdır. Rotter'e (1966) göre denetim odağı, bireyin kendisini etkileyen iyi veya kötü olayları kendi davranışları sonucu veya talih, şans, kader ya da kendi dışındaki güçler tarafından geliştiğine ilişkin algılamasıdır. Denetim odağı bireylerin kendi davranışları hakkındaki inançlarıdır. Gardner ve Warren'a (1978) göre ise denetim odağı, bireyin kendi davranışlarının sonucu olarak bireysel sorumluluğu kabul etme dereceleri. Bireyin, başına gelenleri kendi davranışları sonucunda olduğunu kabul etmesi içsel denetim, diğer taraftan talih, şans, kader ya da başkaları tarafından olduğuna inanması ise dışsal denetim olarak tanımlanmaktadır. İçsel denetim odağına sahip olan öğrencilerin dışsal denetim odağına sahip olan öğrencilere göre başarılı olmak ve hedeflerine ulaşmak için daha fazla çalıştığı ve kendi davranışlarının sorumluluğunu aldığı görülmektedir (Tseng, 1970).

Rotter (1954)'e göre denetim odağı, kişilerin karşılaştıkları durumlarla ilgili davranışlarını tahmin etmede kullanılan çok genel bir beklentidir. Fakat çok özel durumlarda kişiler değişebilir. Örneğin, dışsal denetim odaklı bir kişi içsel denetim odaklı gibi de davranabilir. Çünkü, öğrenme süreçleri, kişilere kendi kontrollerinin ne olduğunu düşünmeksizin bazı belli durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini öğretmiştir. Bunun nedeni, çevrenin ve tarihsel sürecin, davranışların sergilenmesinde ve niteliğinde rol oynamasıdır.

Denetim odağı insanların çok genel ve çatışan inançlarını yansıtır. Çünkü, kişinin hayatı boyunca gelişimini etkileyen faktörlerin ne olduğunu tartışır. Bu yüzden de kişiler çok içselden çok dışsala doğru sınıflandırılır (Rotter, 1954). İçten denetimlilerin zaman zaman işlerinin kötü gittiği, şanslarının gülmediği, ümitlerinin boşa çıktığı durumlarda, iç denetimlilikten dış denetimliliğe doğru bir kayma da gösterebilmektedirler.

Rotter (1954)'e göre güçlü içsel denetim odağına sahip insanlar gelişimlerdeki sorumluluğu ne olursa olsun kendilerinde ararlar. İçsellers başarı ve başarısızlığın kendi çabalarına bağlı olduğunu düşünürler. Tam tersine dışsallar, hayattaki gelişim faktörlerinin şans, kader ve diğer güçler tarafından kontrol edildiğine inanırlar. Bu yüzden de ulaştıkları gelişim seviyesi düzeyinde kendi çabalarının çok az etkisi olduğunu düşünürler.

Denetim odağı algısı nedensellik belirlemeleri ve sorumluluk yükleme ile ilgili görünmektedir. İçten denetimliler yaptıkları işin beceriye dayalı yönlerini vurgulayarak, başarılarını kendi davranışlarına bağlamaktadırlar. Dıştan denetimliler ise, şansı ya da koşulları davranışın sonucunun, özellikle de, başarısızlığın nedeni olarak algılamaktadırlar (Dönmez, 1994).

Gelişimlerinin kader, şans veya diğer güçler tarafından kontrol edildiğine inanan dış denetim odağına sahip bireyler, çabaladıkları başarıya ulaşmak için negatif beklentilere sahipken, iç denetim odağına sahip bireylerde daha çok pozitif beklenti ağırlıktadır (Bianda, MacDonald, 1970).

Denetim odağı ile ilgili çalışmalar, genellikle psikoloji, eğitim, sağlık, spor gibi disiplin alanlarında akademik başarı, öğrenci ve öğretmen merkezli eğitim üzerine yapılmıştır. Bunun yanında, yeteneğe dayalı alanlarda ve özellikle müzik eğitimi ve boyutlarına ilişkin konularda, denetim odağı ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Müzik eğitimi, bireyin devinişsel, bilişsel ve duyuşsal davranışlarının birlikte organize oldukları alandır. Bireyin üç davranışının birlikte organize olması nedeniyle, müzik eğitimi ve boyutlarında, başarı ve başarısızlık devamlı bir şekilde ilgi çekmiş ve tartışma konusu olmuştur. Müzik eğitimi ve alana ilişkin boyutlarda başarı ve başarısızlığa neden olan faktörlerin öğretmen ve öğrenci tarafından nasıl algılandığı önemlidir. Bu faktörler doğru algılandığında, öğrencilerin daha sonraki öğrenme süreçlerinde ortaya koyabilecek başarıları öngörmede önemli bilgiler sağlayacaktır. Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin cinsiyetleri ve sınıf düzeyleri açısından denetim odaklarına ilişkin algıları bu açılardan önemli görülmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda yapılan bu çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1-Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin sahip oldukları denetim odağı düzeyleri nedir?

2-Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin denetim odaklarına ilişkin algılarında cinsiyet anlamlı bir farklılaşma yaratmakta mıdır?

2-Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin denetim odaklarına ilişkin algılarında sınıf düzeyi anlamlı bir farklılaşma yaratmakta mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada ilişkisel tarama modeli uygulanmıştır. Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin sahip oldukları denetim odağı inanç düzeyleri saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin denetim odaklarını algılamalarında cinsiyet ve sınıf değişkenlerinin anlamlı bir farklılaşma yaratıp yaratmadığı araştırılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Dokuz Eylül Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Muğla Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencileri, örneklemini ise bu Anabilim Dallarında 2005–2006 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 1. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Tablo 1. Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Sınıf Dağılımları

SINIF	N	%
1.Sınıf	88	55
4.Sınıf	73	45
Toplam	161	100

Tablo 2. Müzik Eğitim Anabilim Dalı Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımları

CİNSİYET	N	%
Kız	104	65
Erkek	57	35
Toplam	161	100

2.3. Verilerin toplanması

Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin denetim odaklarına ilişkin algı düzeylerini elde etmede kullanılan ölçeğin orijinali Sadowsky (1983) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin uyarlama çalışması Buluş (2006) tarafından yapılmış ve madde sayısı 18'e

indirilmiştir. Elde edilen bulgular ile ölçeğin alfa katsayısının .83, madde-toplam korelasyonlarının ise en düşük .22, en yüksek .60 olduğu belirtilmiştir. Ölçek üzerinde yapılan faktör analizinde ölçeğin tek boyutlu olduğu ve puan aralığının 18 – 90 arasında değiştiği gözlenmiştir.

2.4. Verilerin analizi

Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin sahip oldukları denetim odağı inanç düzeylerini elde etmede kullanılan ölçekle elde edilen verilerin analizinde Betimsel İstatistik kullanılmıştır. Öğrencilerin denetim odaklarını algılamalarında cinsiyet ve sınıf değişkenlerinin anlamlı bir farklılaşma yaratıp yaratmadığını saptamak için ise Mann Whitney U-Testi yapılmıştır.

3. Bulgular ve Sonuçlar

Tablo 3. Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Denetim Odaklarına İlişkin Algı Düzeyleri

	<i>N</i>	<i>Ort.</i>	<i>En Düşük</i>	<i>En Yüksek</i>	<i>Anlam</i>	<i>Standart Sapma</i>
<i>Denetim Odağı</i>	161	48	42	90	70	9,6

Tablo, toplam 161 müzik öğrencisinin sahip oldukları denetim odağı algı düzeylerine ilişkin ortalamayı göstermektedir. Ortalama değer 48 olup, en düşük ortalama 42, en yüksek ortalama ise 90' dır.

Genel ortalamanın bir standart sapma üstü ve altı ($X + SS$ veya $X - SS$) bizlere öğrencilerin sahip oldukları denetim odağı düzeylerini vermektedir. Bu duruma göre toplam 161 öğrenciden 158' i genel ortalamanın bir standart sapma üstünde çıkmışlardır. Bu sonuçlardan, toplam öğrencilerin % 98'inin içsel denetim odağına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Elde edilen sonuçlar, örneklem grubundaki Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin, açık fikirli, başarıya yönelme, ısrarlı, düşünsel, planlı, sözel ve analitik gibi içsel denetim odağı özelliklerine sahip olduklarını göstermektedir.

Tablo 4.1. Cinsiyetleri Açısından Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Denetim Odaklarına İlişkin Alguları

	Cinsiyet	N	Ort. Düzey	Toplam Düzey
Denetim Odağı	1,00	104	87,93	9144,50
	2,00	57	68,36	3896,50
	Toplam	161		

Tablo 4.2. Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Test İstatistikleri

	Denetim Odağı
Mann-Whitney U	2243,500
Wilcoxon W	3896,500
Z	-2,549
Asymp. Sig. (2-tailed)	,011

Tablo 4.3. Cinsiyetleri Açısından Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Denetim Odaklarına İlişkin Algularına Göre U-Testi Sonuçları

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	104	87,93	9144		
		2243	.011		
Erkek	57	68,36	3896		

Araştırmalarda, cinsiyetin, beklenti, sosyo-ekonomik düzey, sınıf düzeyi, alanda yeterlik gibi değişkenlerde anlamlı bir farklılaşma yaratıp yaratmadığı ele alınmıştır. Çoban (2005) lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin yordayıcısı ile ilgili çalışmasında, denetim odağı ve cinsiyetin mesleki olgunluk üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür. Akay (1983) lise öğrencileri ile ilgili çalışmasında, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre mesleki olgunluk düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptamıştır. Sayın (2001) lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ve

denetim odaklarının incelenmesi çalışmasında, cinsiyete ve denetim odaklarına göre öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulmuştur. Çalışmalar, cinsiyetin, denetim odağının yordanmasında anlamlı bir değişken olduğunu göstermektedir.

Araştırmamıza problem cümlesi olan, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin denetim odaklarına ilişkin algılarında cinsiyetin anlamlı bir farklılaşma yaratıp yaratmadığına ilişkin Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 4.3.' de verilmiştir. İstatistiksel sonuçlar, cinsiyetin anlamlı bir değişken olduğunu ortaya koymuştur (U=2243, p<.05). Bu bulgudan, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek içsel denetim odağına sahip olduklarını söyleyebiliriz.

Tablo 5.1. Sınıf Düzeyi Açısından Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Denetim Odaklarına İlişkin Alguları

	Sınıf	N	Ort. Düzey	Toplam Düzey
Denetim Odağı	1,00	88	87,44	7695
	4,00	73	73,23	5346
	Toplam	161		

Tablo 5.2. Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Test İstatistikleri

	Denetim Odağı
Mann-Whitney U	2645
Wilcoxon W	5346
Z	-1,927
Asymp. Sig. (2-tailed)	,054

Tablo, öğrencilerin sınıf düzeyleri açısından denetim odağını algılamalarına ilişkin sonuçları yansıtmaktadır. Sonuçlardan, 1. sınıfların 4. sınıflara nazaran daha yüksek düzeyde içsel denetim odağına sahip olduklarını göstermektedir. Ancak bu sonuç, Mann-Whitney-U Testi açısından anlamlı bir fark yaratmamaktadır.

Tablo 5.3. Sınıf Düzeyi Açısından Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Denetim Odaklarına İlişkin Algularına Göre U-Testi Sonuçları

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
1.Sınıf	88	87,44	7695		
		2645	.054		
4.Sınıf	73	73,23	5346		

Araştırmada beklentimiz, 4. sınıfların eğitim süreçlerinde alanlarına ilişkin elde ettikleri kazanımları sonucunda 1. sınıflara göre daha yüksek düzeyde içsel denetim odağına sahip olmaları idi. Beklentimizin tersi çıkan bu durumun nedeni, söz konusu öğrencilerin, ölçekteki soruları diğer öğrencilere göre daha içtenlikle cevaplamış olabilecekleri varsayımımıza dayandırabiliriz. Başka bir neden ise, 1. sınıfların alanla ilgili farkındalıklarının düşük düzeyde olmalarından kaynaklanabilir. Farkındalıklarının düşük düzeyde olması, onların, sorularda yer alan içeriği kavradıklarını zannetmelerine ve soruları daha cesaretli yanıtlamalarına neden olabilir.

4. Tartışma ve Öneriler

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin açık fikirli, başarıya yönelme, ısrarlı, düşünsel, planlı, sözel ve analitik gibi içsel denetim odağı özelliklerine sahip oldukları söylenebilir. Denetim odağını algılamada cinsiyet değişkeni anlamlı bir fark yaratmış, kızlar erkeklere oranla daha içsel denetim odaklı çıkmışlardır. Denetim odağını algılamada sınıf düzeyi değişkeni anlamlı bulunmamıştır.

Denetim odağı ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, bu kavramla ilgili çalışmaların son yıllarda daha çok ele alındığı söylenebilir. Fakat müzik ve denetim odağı ile ilgili çalışmalara rastlanmamıştır. Bu güne değin böyle bir çalışmanın yapılmayışı alanda eksiklik ve boşluk olarak görülebilir.

Bu araştırma, ülkemizde müzik öğrencilerinin denetim odağı ile ilgili yapılan ilk araştırmadır. Bu araştırma sonuçlarından alana ilişkin şu önerilerde bulunulabilir.

Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin akademik başarının denetim odağını öngörmedeki rolü araştırılabilir.

Araştırma, daha büyük bir evrene uygulanabilir.

Kaynaklar

- Akay, B. (1983). *Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Buluş, M. (2006). *Öğretmen Adaylarında Denetim Odağı, Akademik Başarı ve Bireysel Özellikler*, PAÜ SBE Okul Öncesi Bilim Dalı Yüksek Lisans Ders Teksiri.
- Çoban, A. (2005). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Yordayıcı Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt: 6 Sayı:10
- Dönmez, A. (1994). *Hitler İsteseydi (Sosyal Psikoloji Yazıları)*. Gündoğan Yayınları, Ankara, 187.
- Gardner, D. C., Warren, S. A. (1978). *Careers and Disabilities A Career Education Approach*. Connecticut: Greylock Publishers.
- John, B. & MacDonald, Jr., (1970) *Internal-External Locus of Control and Response to Influence Attempts*.
- Jonassen, D. H. & Grabowski, B. L. (1993) *Handbook of Individual Differences Learning and Instruction*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Rotter, J. B (1954) *Social Learning and Clinical Psychology*. New York: Prentice-Hall
- Rotter, J. B (1966) Generalized Expectancies for Internal Versus External control of Reinforcement. *Psychological Monographs*, 80, 1-28.
- Sadowsky, C.J. & Woodward, H.R. (1983).Teacher Locus of Control and Classroom Climate: A Crosslagged Correlation Study. *Psychology in the Schools*, 20, 506 – 509.
- Sayın, Saime. (2001). Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ve Denetim Odaklarının İncelenmesi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. Mart (3-4) Sayı.
- Tseng, M. S. (1970). Locus of Control as a Determinant of Job Proficiency, Employability and Training Satisfaction of Vocational Rehabilitation Clients. *Journal of Counseling Psychology*. 17 (6), 487-491.